

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

№ 9068, 05.02.2008

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Охорона здоров'я населення є важливою сферою суспільного життя, внутрішньою функцією і частиною соціальної політики держави. Однак слід зауважити, що показники стану охорони здоров'я населення в сучасній Україні надзвичайно низькі і незадовільні. Це пов'язано зі складною економічною і політичною ситуацією в державі, гострою економічною кризою і вкрай недостатнім фінансуванням.

Недосконала, з економічного та управлінського поглядів, модель системи охорони здоров'я, успадкована від колишнього СРСР, у нових економічних умовах виявилась неефективною і зумовила зменшення доступності медичної допомоги для широких верств населення. Дефіцит бюджету галузі, що спостерігається впродовж всього періоду незалежності України, призвів до значного погіршення якості медичного обслуговування і стану здоров'я нації. Наявність цих та інших проблем і обумовлюють актуальність порушеної теми.

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ

Проблеми фінансування охорони здоров'я завжди викликали жваві дискусії в країнах із різним рівнем розвитку економіки. У вітчизняній та зарубіжній літературі розглядаються результати багатьох досліджень, присвячених цим питанням, та, попри це, вони лишаються актуальними.

Згідно зі ст. 3 Конституції України охорона здоров'я людини є однією з найголовніших соціальних функцій держави. Стаття 18 Основ законодавства України про охорону здоров'я, проголосивши, що фінансування охорони здоров'я в нашій державі здійснюється за рахунок державного та місцевого бюджетів, благодійних фондів та будь-яких інших, не заборонених законодавством джерел, визначила можливість багатоканального фінансового забезпечення системи охорони здоров'я. Водночас ст. 49 Конституції України проголошує, що охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм, а держава стимулює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. Слід зазначити, що в цій статті Основного Закону йдеться про те, що громадяни мають право на медичне страхування, а держава повинна сприяти розвиткові лікувальних закладів усіх форм

власності. Отже, згадана стаття Конституції України не заперечує можливість використання для фінансування системи охорони здоров'я інших, крім бюджетних, джерел фінансування. І це конче важливо з огляду на реальну неможливість забезпечення належного фінансування зазначеної галузі лише за рахунок бюджету.

КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Необхідність вжиття низки заходів щодо реформування економічних засад системи охорони здоров'я, зокрема, її фінансування, визначено Концепцією розвитку охорони здоров'я України. З цією метою Концепція передбачає необхідність збереження контролю держави за механізмами забезпечення обсягу та якості медичної допомоги, які поступово збільшуватимуться за рахунок бюджетного фінансування та залучення додаткових джерел фінансування.

При цьому джерелами фінансування охорони здоров'я мають бути кошти державного та місцевих бюджетів, кошти загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування та добровільного медичного страхування, кошти накопичувальних фондів територіальних громад і благодійних фондів, благодійні внески та пожертвування юридичних та фізичних осіб, кошти, одержані за надання платних медичних послуг, а також інші джерела, не заборонені законодавством.

Кошти державного та місцевих бюджетів згідно з Концепцією мають бути основним джерелом фінансування державних цільових програм охорони здоров'я населення. Це підтверджується і відповідними положеннями чинного Бюджетного кодексу України.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЗЮ

Президент України Указом «Про невідкладні заходи реформування системи охорони здоров'я населення» від 6 грудня 2005 р. поставив завдання щодо підвищення якості та доступності медичного обслуговування населення, впровадження обґрунтованих державних гарантій надання населенню безоплатної медичної допомоги, ефективної та прозорої моделі фінансування галузі, що орієнтована на реальні потреби пацієнтів, розробки та впровадження в діяльність закладів охорони здоров'я стандартів медичної допомоги, оптимізації мережі державних, комунальних закладів охорони здоров'я, поліпшення підготовки медичних працівників та умов

оплати їх праці, спрощення дозвільної системи в галузі, оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я.

Міністерство охорони здоров'я України розробило Дорожню карту стратегії і тактики структурних змін галузі, яка передбачає короткострокові, середньострокові та довгострокові заходи. Серед короткострокових заходів планується здійснити розробку національної програми боротьби з онкозахворюваннями. Для належних умов розвитку спеціалізованих видів педіатричної допомоги та вдосконалення медичного обслуговування дітей усіх регіонів України передбачається створення Національного дитячого медичного центру.

Середньострокові заходи передбачають доопрацювання законодавчих актів для створення необхідних передумов запровадження страхової медицини, насамперед Закону про надання лікувально-профілактичним закладам статусу комунальних підприємств; впровадження стандартів лікування та формулярної системи на закладах доказової медицини; створення умов для активної та ефективної роботи лікарняних кас; розвиток системи інформаційного забезпечення охорони здоров'я на основі широкого розвитку інформаційних мереж, уніфікації методів і засобів інформації, реорганізації і медико-статистичної служби; створення конкуренції на ринку медичних послуг та забезпечення свободи вибору; спрощення процедур ліцензування медичної практики, медичної техніки, виробів медичного призначення, продуктів харчування.

Міністерство охорони здоров'я України визначило також довгострокові заходи: запровадження медичного страхування - в Україні повинно мати місце як загальнообов'язкове, так і приватне медичне страхування; створення єдиного простору медичних послуг незалежно від відомчого підпорядкування та форм створення системи контролю необхідного рівня якості медичних послуг шляхом введення стандартів; реалізація системи економічних і правових механізмів гарантування медичної допомоги у належному обсязі незалежно від управлінських та дозвільних функцій Міністерства охорони здоров'я України лікарським асоціаціям та громадським організаціям.

ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

Реформа фінансового забезпечення охорони здоров'я України має відбуватися в рамках загальноприйнятих в Європі принципів соціальної рівності, справедливості і солідарності під час організації і надання послуг з охорони здоров'я, оскільки саме такий підхід дав змогу

європейським країнам досягти високих показників стану здоров'я своїх громадян.

Досвід країн Європейського Союзу, а також країн Центральної і Східної Європи, які нещодавно стали на шлях реформ, засвідчує, що механізм фінансування охорони здоров'я можна успішно вдосконалювати і в рамках бюджетного фінансування та соціального медичного страхування. У багатьох країнах Європейського Союзу держава тим чи інтим чином бере участь у розвитку страхової медицини.

ПРО МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Запровадження загальнообов'язкового медичного страхування передбачає виділення самостійних суб'єктів, між якими складаються договірні відносини. Це поліпшує порядок фінансування лікувальних закладів. Якщо за бюджетного фінансування кошти виділяються на утримання самих лікарень, поліклінік, то за медичного страхування кошти адресуються пацієнтам. Кошти повинні надходити до закладів охорони здоров'я у вигляді плати за надану медичну допомогу і медичні послуги.

Запровадження загальнообов'язкового соціального медичного страхування дозволяє виправити недоліки бюджетного фінансування, а саме: ліквідувати залишковий принцип фінансування галузі. Однак Закон про загальнообов'язкове медичне страхування ще досі не прийнятий, зокрема, через несприйняття частиною народних депутатів, які представляють інтереси роботодавців, концепції законопроекту, що передбачає запровадження нового соціального збору, а також несприйняття ідеї обов'язкового соціального медичного страхування іншою частиною народних депутатів, які вважають, що запровадження такого страхування буде порушенням конституційного права громадян на безоплатну медичну допомогу. На думку автора, ці політики не спілкуються зі своїми виборцями, а тому не знають, що конституційне право громадян на безоплатну медичну допомогу порушується постійно, позаяк не відбувається реалізація цього права на практиці.

Остання версія відповідного законопроекту, розроблена за участю експертів проекту ЄС «Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я», на наш погляд, є адекватною. Аби зрушити з місця процес прийняття Закону про загальнообов'язкове соціальне медичне страхування, надзвичайно важливо визначитись з майбутньою моделлю розбудови обов'язкового медичного страхування й усунути протистояння двох різних концепцій його розвитку.

«Правовий тиждень»

5 лютого 2008 р., № 6 (79), стор. 4, [05.02.2008]

Віталій Капак, юристконсульт ТзОВ «Струмок», м. Надвірна Івано-Франківської області